„Madrigaliştii din Praga"

„Madrigaliştii din Praga" constituie un ansamblu de o indiscutabilă originalitate sub dublul aspect al componenţei şi al repertoriului. Cei 16 membri care-l alcătuiesc se compun din 8 soliști vocali, capabili să mînuiască, la nevoie, o seamă de instrumente (mai ales de percuţie) şi din 8 soliști instrumentişti, care stăpînesc, fiecare, 3—4 instrumente diferite, pe lîngă faptul că pot colabora, la nevoie, la diverse ansambluri vocale. Dirijaţi de Miroslav Venhoda, care a întemeiat formaţia încă din anul 1956 şi o conduce de atunci cu o competenţă întru totul remarcabilă, „Madrigaliştii din Praga" cultivă cu egală autoritate muzica veche şi muzica contemporană, prezentînd în concerte sau în înregistrări pentru discuri un repertoriu de adevărate raritaţi, cărora le asigură o interpretare mustind de viaţă şi de bucuria de a face muzică.

Semnificativă pentru marea diversitate de posibilităţi a ansamblului a apărut includerea în program a unei selecţiuni de 9 cîntece din cea de-a opta *Carte de madrigale* de Claudio Monteverdi, scrisă în 1638, cînd compozitorului septuagenar îi mai erau rezervaţi 5 ani de viaţă. Această ultimă etapă creatoare va fi, de altfel, revelatoare pentru uimitoarea putere de asimilare şi de invenţie a lui Monteverdi, deoarece îi va prilejui realizarea capodoperelor sale necontestate din domeniul operei *(Întoarcerea lui Ulise şi Încoronarea Poppeei)*, alături de cea de-a opta *Carte de madrigale*, pe care o intitulează *Canti Guerrieri e amorosi* (cîntece de război şi de dragoste). Conştient de degenerarea genului madrigalesc din cauza excesele de cromatisme, Monteverdi caută să desţelenească drumul unor noi mijloace de expresie, înţelegînd că madrigalul nu va putea rezista în faţa cantatei profane, monodice, bazată pe un acompaniament instrumental, care se afirma cu putere încă de la începutul secolului al XVII-lea. Prologul ciclului *(Altri canti d'amor)* — pe care „Madrigaliştii din Praga" nu l-au inclus din păcate în selecţia lor — este o adevărată declaraţie de principii prin contrastul pe care-l creează între prima strofă (suavă, senzuală, parodiind propriul său stil anterior) şi strofa a doua (explozivă, plină de vigoare şi de forţă novatoare). Cea de-a 8-a *Carte de madrigale* cuprinde, de altfel, o adevărată succesiune de capodopere ale genului, care dovedesc neistovita curiozitate intelectuală a lui Monteverdi şi prodigioasa facultate de reînoire a geniului său. *Or che'l ciel e la terra* (pe 6 voci, cu 2 viori) este o nocturnă misterioasă, de mare profunzime a expresiei, în timp ce *Gira il nemico insidioso* ilustrează poate în modul cel mai elocvent spiritul acestor madrigale, fremătînd de viaţă intensă, cu un final de o ardoare extraordinară. În general, fiecare piesă a ciclului aduce o altă atmosferă şi — drept urmare — o altă distribuţie a forţelor interpretative. Vocile sînt în perpetuă mişcare, uneori se înalţă un solo de soprană, alteori un solo de bas, uneori se adaugă 2 viori şi un violoncel, alteori un flaut, dar întotdeauna acompaniamentul instrumental face corp comun cu polifonia vocală. Toată această muzică este redată de oaspeţii praghezi într-o manieră atît de firească, de „familiară", cu o valorificare atît de pregnantă a textului, încît avem iluzia de a asculta un compozitor al zilelor noastre. Cele trei secole şi jumătate care ne despart de data scrierii acestor cîntece dispar ca prin farmec.

De aici şi pînă la muzica scrisă de compozitorul ceh contemporan Petr Eben, saltul în timp pare inexistent, mai ales că Eben îşi propune să sugereze în *Praghensia* atmosfera unui oraş medieval, în care se fac „ghiulele de foc", se toarnă clopote şi se caută „piatra înţelepţilor". Mijloacele folosite sînt adaptate în mod evident la diversitatea de posibilităţi a celor 16 „Madrigaliştii" ; fiecare solist vocal mînuieşte cîte un instrument de percuţie, în timp ce soliştii instrumentişti folosesc alternativ diverse tipuri de „blockflöte" şi „krummhorn", lăuta, psalterium, ţambalul şi diferite tobe sau tuburi de clopote. Muzica are un cert farmec evocator şi o notă de originalitate, chiar dacă maniera aminteşte pe alocuri de aceea a lui Orff. Scurta piesă corală *Evocări* ni-l arată pe Eben preocupat de cultivarea unui alt stil, legat mai degrabă de polifonia clasică vocală. În toate aceste lucrări, ca şi în piesele de „bis" (cîntece populare slovace, culese şi armonizate de Bartók), colectivul praghez cucereşte prin prospeţimea interpretării, prin varietatea mijloacelor puse în acţiune, dar şi prin cîteva voci de excepţie (soprana Jitka Cechova, basul Vratislav Vinicky), care se relevă uneori în pasaje solistice, pentru a reintra alteori, disciplinate, în anonimatul ansamblului.

E. E.

„Collegium Aureum"

Faţă de celelalte ansambluri similare germane — ansambluri care ne-au vizitat în ultima vreme — formaţia camerală de muzică barocă „Collegium aureum" posedă un anume specific ; iar acesta rezidă, cu siguranţă, nu numai în utilizarea unor instrumente vechi, a sonorităţilor cu o anume savoare de epocă. Nu ! Cred că specificul acestui prestigios ansamblu constă în aceea că membrii săi au găsit nu numai drumul sigur către litera muzicii interpretate, dar mai ales către spiritul ei. Cum este firesc, aspectul stilistic este impecabil realizat, planurile sonore sînt logic detaşate unul faţă de celălalt, astfel că ţesătura muzicală apare clară şi aerisită. Şi totuşi scrupulozitatea împlinirii stilistice nu constituie aci un scop în sine ; pe deasupra acesteia se poate observa o sensibilizare, o căldură a frazării pe care o remarcăm atît în dansurile primei *Suite, în Do major* de J.S. Bach cît şi în execuţia *Simfoniei concertante, în La major*, pentru vioară, violă, violoncel şi orchestră de Karl Stamitz.

În special în această din urmă lucrare — recent descoperită de muzicienii germani — utilizarea unei viori acute, cu coarde confecţionate din mate, vioară, dispunînd de un sunet mai pătrunzător, a permis

https://biblioteca-digitala.ro